

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for slåttemark

Forsheim, Vefsn kommune, Nordland

NIBIO RAPPORT | VOL. 3 | NR. 124 | 2017

Annette Bär

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for slåttemark. Forsheim, Vefsn komune, Nordland.

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
17.11.2017	3/124/2017	Åpen	10805	17701921
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-01948-0	2464-1162	27		

OPPDRAAGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Ingvild Gabrielsen

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, kulturlandskap, slåttemark, restaurering, utvalgt naturtype, tilskuddsordning for trua naturtyper

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Skjøtselsplanen gir en beskrivelse av naturtypeverdier og skjøtselstiltak for to slåttemarklokaliteter på Forsheim i Vefsn kommune. Skjøtselsplanen baserer seg på vegetasjonskartlegging og intervju med grunneieren sommeren 2017. Tilstand av slåttemarkene og potensiale for restaurering og skjøtsel blir vurdert og muligheter for framtidig skjøtsel drøftet sammen med grunneieren. Målet er å ta opp skjøtselen på deler av slåttemarka på Davemobakken og å videreføre slåtten av de resterende ekstensiv drevne slåttemarksarealene rundt våningshuset på Forsheim.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Vefsn

STED/LOKALITET:

Forsheim

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

NAVN/NAME

NAVN/NAME

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Utarbeidelse av skjøtelsesplanen for Forsheim i Vefsn kommune er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen. Skjøtelsesplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i ulike kapitler. Kapittel 1 gir en generell beskrivelse av den trua naturtypen slåttemark og generelle råd ved skjøtsel og restaurering. Kapittel 2 er rettet mot bruker og forvaltningen og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i område, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten. Kapittel 3 gir en beskrivelse av naturtypene som inngår i drifta, og genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i naturbase.

Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014).

NIBIO takker ansvarlig grunneier og bruker Terje Hundvik, og Fylkesmannen i Nordland v/Ingvild Gabrielsen for samarbeidet og nyttig informasjon i forbindelse med utarbeidelse av skjøtelsesplanen.

Tjøtta, november 2017

Annette Bär

Prosjektleder

NIBIO, Tjøtta

Innhold

1	Generell del om slåttemark	5
1.1	Slåttemarksutforminger i Nord-Norge	5
1.2	Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
1.2.1	Skjøtsel	6
1.2.2	Restaurering	6
2	Beskrivelse av skjøtselstiltak på Forsheim	8
2.1	Kort om naturgrunnlaget og driftshistorie på Forsheim	8
2.2	Mål for skjøtsel på Forsheim og Davemobakken	9
2.3	Planlagte skjøtels- og restaureringstiltak på Forsheim og Davemobakken	10
2.3.1	Skjøtselstiltak	10
2.3.2	Restaureringstiltak	11
2.3	Oppfølging av skjøtelsplanen	12
3	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	13
3.1	Davemobakken	13
3.2	Forsheim	16
4	Kilder	19
5	Ortofoto/kart	20
6	Bilder	23

1 Generell del om slåttemark

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

Tresatte slåttemarker med styvingstrær som blir høstet ved lauving er i dag meget sjeldne. Slike såkalte lauvenger ble gjerne beitet om våren, slått en gang seint om sommeren og høstbeitet. I tillegg ble greinene på trærne høstet til lauvfôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr en viktig rolle som slåttearealer (slåttemyr). De fleste jordvannsmyrene i Norge har tidligere vært slått, men myrslåtten opphørte i stor grad for lenge siden og forekom bare noen få steder fram til slutten av 1950-årene. Gjengroingen av slåttemyr går imidlertid gjerne langsomt så flere myrer bærer i dag fortsatt preg av denne høstingen. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fortsatt er i hevd.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen eng-vegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vade-fugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekke-områder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksopper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har slåttemarker høyest artsmangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

1.1 Slåttemarksutforminger i Nord-Norge

Den store variasjonen i vår slåttemarksvegetasjon i Norge er foreløpig bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel forsøkt å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som kan sees som karakteriske for Nord-Norge og dermed gir denne regionen et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir også eksempler på noen verdifulle lokaliteter.

I Nordland finnes fine dunhavreenger med forekomst av bl.a. rødflangre, brudespore, vill-lin, harerug, fjellfrøstjerne og jåblom på skjellsand. Slik eng er tidligere registrert bl.a. på Kjerringøy, Bodø kommune. Ved Kvarv i Sørfold fantes en annen utforming av dunhavreeng med arter som gulmaure, gjeldkarve og småengkall (Norderhaug 1988). Boreal slåtteeng (G7) finnes også i Nord-Norge, men her mangler sørlige arter (Fremstad & Moen 2001). Artsrike kalkenger finnes bl.a. på Skogsholmen i Vega kommune. Skogstorkenebb-ballblomeng (G13) er karakteristiske for Nord-Norge og tidligere registrert bl.a. ved Jarfjorden i Finnmark med forekomst av bl.a. flere marikåpearter, sølvbunke, fjelltimotei, hvitbladtistel, gulaks, ryllik, småengkall og harerug (Norderhaug 1988). Enger med et spesielt artsinventar er Finnmarksfrøstjerneeng og silkenellikeng (G9) som er registrert i Talvik og Anarjohka i Alta respektive Porsanger, Lebesby, Tana og Sør-Varanger (Alm et al. 1994, Fremstad & Moen 2001). Eksempler i god hevd finnes sannsynligvis ikke lenger, men svakt gjengrodde enger med mye finnmarks-frøstjerne og/eller russkjeks er registrert. Ved Makkenes i Vadsø finnes fine slåttemarks-lokaliteter som nå beites. Artsrike rester av tidligere slåttemark i tilknytning til sanddynesystemer (dyneeng W2a,b) finnes fortsatt i Nord-Norge bl.a. i Finnmark. De har imidlertid ikke vært i bruk på lang tid (Vibekke Vange pers. medd.).

1.2 Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker

1.2.1 Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammel artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsforma, uten gjødsel og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var imidlertid meget sjeldent.

En bør benytte lett redskap (ljå, tohjuls motorisert slåmaskin eller lettere traktor der det er mulig). Graset må bakketørkes/ev. hesjes før det fjernes. Bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet samles sammen og kjøres vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beitet, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan imidlertid ikke erstatte slått, men er det eneste mulighet for skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. De velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Beitepresset må i tilfelle ikke være for stort, og en må vente seg noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som til eksempel søstermarihånd, er det særlig viktig at en unngår vårbeite.

1.2.2 Restaurering

Når det gjelder restaurering av enger som er i gjengroing og utvidelse av eksisterende slåtteareal er det viktig å ikke sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en greier å følge opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får en følelse med hvor omfattende de ulike tiltaka er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark, dette for å unngå skader på undervegetasjonen og er samtidig lettvinnt for å få så lav stubbe som mulig. Rydding i snø kan være noe mer tungvint, mindre busker og oppslag kan også ryddes på sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samlet i bladene.

I slåtteenger som ikke har vært tresatt er det ikke noe poeng å sette igjen noe særlig med trær. Gamle styvingstre må imidlertid spares. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan og få stå. All gran/furu og fremmede treslag (eksempelvis platanlønn) bør fjernes.

Etter hogst er det spesielt viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samla sammen og brent på egna steder, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska rask- og storvoksen konkurransesterk vegetasjon. Oppflising og spredning av flis i området er av samme grunn ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringen som frigjøres fra de døde røttene til trær og busker som har blitt ryddet vekk. Dette gir en gjødselseffekt som lett forårsaker oppvekst av uønska nitrogenkrevende arter (som for eksempel bringebær, brennesle). Gradvis gjenåpning er derfor viktig. Gjødslingseffekten sammen med økt lysinnstråling fører gjerne også til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger utover i første sesongen, og i tillegg året etter.

Osp og or sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til utstrakt renning. Disse kan det derfor lønne seg å ringbarke (sokke). Det bør da skjæres et fem cm bredt band rundt treet nedanfor

nederste greina. Det er viktig at snittet er så dypt at all barken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff helt sikkert er brutt. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre sommere må de døde trea fjernes.

Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil gå raskere i forråtning om en skiller barken fra veden med et spett eller lignende, og så stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en også unngå renninger på denne måten. Dette kan til eksempel være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle, mjøduert eller liknende går normalt ut ved slått, men kan være avhengig av slått flere ganger per sesong i begynnelsen med ljå eller krattrydder. Ev. felt med einstape (bregne) bør slås ned med kjepp (ikke skjæres ned). På denne måten fortsetter bregna med å transportere næring fra røttene, og utarmer så rotsystemet sitt. Den bør så fjernes på høsten.

2 Beskrivelse av skjøtselstiltak på Forsheim

2.1 Kort om naturgrunnlaget og driftshistorie på Forsheim

Forsheim er et småbruk som ligger langs gamleveien mellom E6 (Luktvatnet) og Elsfjord i Vefsn kommune. Bruket er ikke lenger i ordinær drift. Driften ble gradvis avviklet, først ved å redusere bruk av kunstgjødsel til den opphørte på midten av 1980-tallet. Etter hvert ble slåtteearealet redusert, først på Davemobakken og senere også på Forsheim. Husdyrholdet bestående av kyr og sau ble gradvis redusert og tok slutt på 1990-tallet. Da gården var i drift var det vanlig med én slått sent på sommeren. Graset ble tørket på hesjer og noe på bakken.

Etter opphørt drift har innmarka likevel blitt slått på tradisjonell måte, dvs. én slått sent på sommeren, fram til 2007. Graset ble da kjørt vekk og dumpet. Siden 2007 har arealene rundt våningshuset blitt holdt åpen som plen med gressklipperslått flere ganger i løpet av vekstsesongen. De brattlendte og skrinne partiene har derimot blitt slått med ryddesag eller ljà fram til i dag. På Davemobakken ble arealene ikke slått etter 2007.

I 2004 ble areal med verdifull slåttemark på Forsheim registrert med totalt 34 dekar. Det meste av arealet skjøttes som plen i dag og kan ikke lenger defineres som verdifull slåttemark. Fra grunneieren sin side er det et ønsket om å holde arealet åpent men slått på tradisjonell måte anses for arbeidskrevende. Noen restarealer, Litjbakken og Skøtbakken, slås allikevel årlig etter gamle måten. Disse utgjør nå naturbaselokaliteten Forsheim på totalt 1,9 daa.

Arealet på Davemobakken omfatter totalt 8,4 dekar men mye av arealet er i gjengroing, hvor kratt (hovedsakelig gran og bjørk) har etablert seg på vestsiden og også feltsjiktet domineres i større grad av skogartser som blåbær. Avgrenset naturbaselokalitet utgjør 1,3 daa og omfatter den mest artsrike og minst gjengrodde delen av det opprinnelige slåtteland. På dette arealet er det målet om å ta opp slåtten igjen.

Generelt sett er arealet på Forsheim (inkl. Davemobakken) småkupert og det finnes en del skrinne partier. Høyeste punkt ligger ved våningshuset og er på 207 m.o.h. Berggrunnen i området består i hovedsak av kalkspatmarmor som danner grunnlag for et høyt artsmangfold med noe kalkkrevende arter som harerug, dvergjamne og marinøkkel. I de skrinne partiene og også de arealene på Davemobakken som ikke har blitt slått på lenge finnes det rester av arter som er typisk for semi-naturlig eng, som f.eks. prestekrage, blåklokke, ryllik, øyentrøst sp., småengkall og gulaks.

Figur 1. Oversiktskart over Forsheim.

2.2 Mål for skjøtsel på Forsheim og Davemobakken

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtelsesplan: 08.09.2017			
Dato befarings: 25. + 27.07.2017			
Dato samtale med grunneier/bruker: 27.07.2017			
Utformet av: Annette Bär			Firma: NIBIO, Tjøtta
UTM sone: 33 W 33 W	Nord: 434452 434424	Øst: 7328755 7328510	Gnr./Bnr.: 227/2
Areal (nåværende): 1,3 daa Davemobakken 1,9 daa Forsheim: Litjbakken +Skøtbakken			Areal (etter evt. restaurering): 8,4 daa Davemobakken
Del av verneområde: nei			Hvilket vern:
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke:			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten: Ta opp skjøtselen på de (tidligere) ekstensiv drevne slåttemarksarealene med tradisjonell bruksform og bruksintensitet.			
Konkrete delmål: - Opprettholde artssammensetning karakteristisk for tradisjonelt drevet semi-naturlig eng generelt og slåttemark spesielt. - Holde kulturlandskapet mest mulig åpent uten gjengroing av skog fra kantene. - Arealet skal holdes i hevd som tradisjonelt dreven slåttemark. Slåttemark i tradisjonell hevd skal være til sammen ca. 3,2 daa i planperioden (5 år).			
Ev. spesifikke mål for delområde(r): - Gjengroingsprosessen på Davemobakken skal stoppes og reverseres.			
Tilstandsmål arter: - Fremme artsinventaret av planter typisk for semi-naturlig eng, herunder småengkall, blåklokke, øyentrøst og prestekrage.			
Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: - Gjengroingsprosessen med kratt (bjørk og gran) og skogsarter i feltsjikt (f.eks. blåbær) skal stoppes på Davemobakken og reverseres			

2.3 Planlagte skjøtsels- og restaureringstiltak på Forsheim og Davemobakken

2.3.1 Skjøtselstiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, slått:

- Til tross for at slåttemarksarealet på Davemobakken ikke har blitt slått på mange år er tilstand forholdsvis bra og viser bare få tegn til gjengroing. Slått én gang sent i vekstsesongen bør være tilstrekkelig for å oppnå god hevd etter noen år. Slåtten bør skje etter frøsetting (som regel ikke før midten av juli) og gresset bakketørkes eller hesjes, før det fjernes fra området etter ca. 2-3 dager. Områdene bør slås med tohjulstraktor eller ljà, avhengig av terrenget.
- Slåttemarksareal på Forsheim er i god hevd og slåttetradisjonen bør videreføres med én gang slått sent i vekstsesongen og etter frøsetting. Samme prinsipper gjelder som beskrevet for Davemobakken.
- Ingen bruk av kunstgjødsel.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa	Kontroll (år)
Tiltak slått (jfr. beskrivelsen over): <u>Davemobakken:</u> Tung slått, kategori A ¹	årlig	1,3 daa	
<u>Forsheim:</u> Middels tung slått, kategori B ¹ Tung slått, kategori A ¹	årlig årlig	1,3 daa 0,6 daa	
Utstyrskrav knyttet til slått: Tohjulstraktor, ljà			

¹ Slåttekategorier: kategori A = tung slått – bratt og/eller ujevnt terreng og/eller smalt skjer
 kategori B = middels tung slått – for eksempel bratt, men jevnt
 kategori C = lett slått – flatt og/eller jevnt terreng og/eller bredt skjer
 kategori D = restaureringsslått – tykk eng, kratt og renninger

2.3.2 Restaureringstiltak

Beskrivelse av planlagte restaureringstiltak:

- Arealet på vestsiden av det prioriterte slåtteearealet på Davemobakken bør ryddes for kratt og enkelte, større trær. Slik kan dette arealet fungerer som buffer mellom skogen og slåttemarka hvor krattoppslaget holdes nede og dermed arealet åpent. På den måten er det også lettere å utvide slåttemarksarealet og å ta opp slåttereimet igjen på et senere tidspunkt dersom arbeidskapasiteten til å utføre skjøtselen strekker til.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
<p>Tiltak restaurering (jfr. beskrivelsen over):</p> <p><u>Davemobakken</u></p> <p>1. Prioritet: Areal vest for slåttemarka Rydding av kratt og fjerning av enkelte trær på vestsida av lokaliteten Davemobakken</p> <p>2. Prioritet: Areal nordvest for slåttemarka</p> <p>Utvidelse av slåtteeareal til å omfatte hele Davemobakken på 8,6 daa er trolig ikke aktuell i de nærmeste årene.</p>	<p>2018 og utover</p> <p>2019 dersom kapasitet; etter rydding av arealet vest for slåttemarka</p>	<p>1,2 daa</p> <p>1,2 daa</p>	
<p>Utstysrbehov knyttet til restaurering:</p> <p>Ryddesag, kvistsaks, evt. motorsag</p>			

2.3 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Ja
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: Nei
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert: --
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: Terje Hundvik har ansvar for å gjennomføre skjøtsesiltak i slåttemarkslokaliteten. Ingvild Gabrielsen, Fylkesmannen har ansvar for at tiltak blir fulgt opp ifm UN-tilskuddsordningen.

3 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

3.1 Davemobakken

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten: Davemobakken		Kommune: Vefsn		Områdenr.: 182430200	
ID i naturbase:		Registrert i felt av: Bär, Annette		Dato: 25.07.2017	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype (% andel fordeling): D01 – Slåttemark (100 %)			Utforminger (% andel fordeling): Svak lågurtslåtteeng, D0115 – 100 %		
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):					
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): Høyspentledning og kjørespor krysser arealet på Davemobakken					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God		Slått	
20-50 m		Svak		Beite	
50-100		Ingen	x	Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	
				Park/ Hagestell	
Vegetasjonstyper: Frisk fattigeng (D0104/G4)					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Forsheim ble befart av Annette Bär (NIBIO) 25. og 27. juli 2017 i forbindelse med at slåttemark er en truet naturtype med egen handlingsplan og tilskuddsordning. Målet med befaringen var registrering av slåttemarksareal på Forsheim i forhold til biomangfold og bruksregime med påfølgende utarbeidelse av en skjøtselsplan. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med grunneieren ble det fokusert på muligheter for å gjenoppta slåtteregeime og kapasitet for å gjennomføre tiltak.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten er tilknyttet småbruket Forsheim som ligger ved gammelveien fra E6 til Elsfjord i Vefsn kommune. Davemobakken ligger litt nord for våningshuset. Veien danner lokalitetesavgrensingen på østsiden. I den nordlige delen er det gamle traktorveier som ble brukt til avgrensning. Ellers følger avgrensingen ikke særlig tydelige skiller i terrenget siden lokaliteten er bare en lite del av et tidligere større slåttemarksareal. Avgrensingen er derfor basert på det arealet som var minst gjengrodd og med størst andel av det opprinnelige artsmangfoldet. Arealet er småkupert med til dels skrinne partier. Berggrunn består av kalkspatmarmor som danner grunnlag for høyt artsmangfold.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten er på ca. 1,3 daa med mulighet til å bli utvidet til 8,4 daa. Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteege (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

Artsmangfold:

Feltsjiktet består av gras-urterik vegetasjon. Det finnes restbestander av mange arter som er typisk for semi-naturlig eng som f.eks. prestekrage, blåklokke, ryllik, øyentrøst sp., småengkall og gulaks. Det ble også registrert arter som harerug, hvitkløver, rødkløver, følblom, engfrytle, engkvein, smyle, rødsvingel, slirestarr, legeveronika, grassstjerneblom, markjordbær og ballblom.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Bruken har vært svært ekstensiv med en gang slått og uten kunstgjødsel før arealet ble tatt ut av drift i 2007. Arealet har ikke blitt slått siden den gangen. Noe kratt ble ryddet senere en gang på østsiden mot skogkanten. Til tross for at bruken opphørte for mange års siden er artsmangfoldet høyt og det finnes fremdeles mange arter knyttet til semi-naturlig eng. I selve lokaliteten er gjengroing med høyvokste urter eller kratt svært lite men tilgrensende areal, som tidligere utgjorde hele slåttemarka på Davemobakken, er i større grad preget av gjengroing. Dette utgjør en trussel på sikt dersom man ikke kommer i gang med skjøtselstiltak.

Fremmede arter:

Ingen fremmede arter ble registrert.

Kulturminner:

Det finnes spor etter gamle tufter i kanten av slåttemarksarealet. Ellers er det ikke registrert noen kulturminner i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn:

Arealet har ikke blitt slått på mange år. For å ta vare på det resterende artsmangfoldet tilknyttet semi-naturlig eng er det viktig å gjeninnføre slåtten. På 1,3 daa av den opprinnelige 8,4 daa store slåttemarka er det realistisk å ta opp slåtteregeime igjen. Lokaliteten bør skjøttes ved sen slått (tradisjonell slåttetidspunkt) etter de fleste artene har blomstret og satt frø. Strøet bør bakketørkes noen dager eller hesjes, og deretter fjernes for å unngå gjødseffekter og for å gi nok lystilgang for spiring av nye frø. Det må ikke brukes kunstgjødsel.

Dersom kapasiteten strekker til bør arealet spesielt på vestsiden mot skogen ryddes for kratt og enkelte trær for å forhindre spredning av gjengroingsarter i den mest verdifulle delen av slåttemarka.

Del av helhetlig landskap:

Området ligger ikke innenfor et spesielt verdifull kulturlandskap men det er en del aktive bruk langs veien. Per dags dato vil slåttemarkslokalitetene på Forsheim være de eneste verdifulle slåttemarksarealene i Vefsn kommune som faller under tilskuddsordningen for trua naturtyper.

Verdibegrunnelse:

Selv om arealet ikke har blitt slått i de siste årene er arts mangfoldet høyt med mange arter som er tilknyttet semi-naturlig eng. Samtidig er gjengroingen ikke kommet langt og det kunne ikke registreres forekomst av fremmede arter. Lokaliteten er vurdert til B, viktig. Lokaliteten vil kunne styrke sin verdi når slåttere regime har blitt etablert igjen og enga slås hvert år.

Merknad:

3.2 Forsheim

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Forsheim		Kommune: Vefsn		Områdenr.: 182430201		
ID i naturbase: Tidligere BN00039198		Registrert i felt av: Bär, Annette		Dato: 25.07.2017		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Frilund, G. 2004. Kartlegging av Biologisk mangfold i Vefsn kommune. Natur2000-database Gaarder, G. 2004. Feltundersøkelser (jfr. Naturbasen)				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): D01 – Slåttemark (100 %)			Utforminger (% andel fordeling): Svak lågurtslåtteeeng, D0115 – 100 %			
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):						
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): Høyspentledning og kjørespor krysser arealet på Davemobakken						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper: Frisk fattigeng (D0104/G4)
< 20 m	x	God	x	Slått	x	
20-50 m		Svak		Beite		
50-101		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/ Hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Forsheim ble befart av Annette Bär (NIBIO) 25. og 27. juli 2017 i forbindelse med at slåttemark er en truet naturtype med egen handlingsplan og tilskuddsordning. Målet med befaringen var registrering av slåttemarksareal på Forsheim i forhold til biomangfold og bruksregime med påfølgende utarbeidelse av en skjøtselsplan. Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt. Sammen med grunneieren ble det fokusert på muligheter for å gjenoppta slåtteregeime og kapasitet for å gjennomføre tiltak.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten er tilknyttet småbruket Forsheim som ligger ved gammelveien fra E6 til Elsfjord i Vefsn kommune. Lokalitet Forsheim består av to delområder: Litjbakken og Skøtbakken. Litjbakken ligger lengst i nord av de gamle innmarksarealene rundt våningshuset. Veien avgrenser arealet på vestsiden. Arealet strekker seg svakt oppover mot huset begrenset av skog og trærklynger på vest- og østsiden. Skøtbakken utgjør restarealene av den tidligere store slåttemarka rundt huset. Restarealene følger kantene i terrenget og begrenser seg til de mest skrinne og ujevne partiene. Skøtsbakken utgjør et svært begrenset arealet men i kontekst med de andre arealene rundt er det viktig å holde disse partiene i hevd og ta vare på artsmangfoldet. Berggrunn består av kalkspatmarmor som danner grunnlag for høyt artsmangfold.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten består av to delområder med henholdsvis 1,3 (Litjbakken) og 0,6 daa (Skøtbakken). Området består av 100 % slåttemark (D01) av utformingen svak lågurtslåtteeeng (D0115) og vegetasjonstype frisk fattigeng (D0104/G4).

Artsmangfold:

Arealet er gras- og urterik. Typiske arter er engsyre, engsoleie, småengkall, hvitkløver, rødkløver, ryllik, harerug, følblom, gulaks, rødsvingel og marikåpe sp. I de skrinne partiene på Skøtbakken ble det i tillegg registrert marinøkkel, gulris, dvergjamne, fireblad, skrubber, blåbær og maiblom. Under en befaring i 2004 ble det registrert ca 35 arter beitemarkssopp, inkludert 14 rødlistearter. Hvor mange av disse som ble registrert i det arealet som fremdeles skjøttes som gammel slåttemark er uvisst. Rosa køllesopp (VU) ble funnet i 2017 men der det nå gjennomføres plenslåt 4-5 ganger i sesongen.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Litjbakken og Skøtbakken er restarealet av den opprinnelig ca 30 daa store slåttemarka på Forsheim som fremdeles skjøttes på tradisjonell måte med en gang slått sent i vekstsesongen. Arealet er i god hevd med kontinuerlig slått og uten innsåing. Bruk av kunstgjødsel har vært minimalt og opphørte på 1980 tallet.

Fremmede arter:

Ingen fremmede arter ble registrert.

Kulturminner:

Ingen kjente forekomster.

Skjøtsel og hensyn:

Den årlige slåtten bør videreføres etter tradisjonell måte, dvs. en gang slått sent på året etter de fleste artene har blomstret og satt frø. Graset bør bakketørkes i noen dager eller hesjes før det blir fjernet. Dersom graset ikke brukes bør det dumpes utenfor lokaliteten. Slåtten utføres med tohjulstraktor på Litjbakken og med lja eller/og trimmer på Skøtbakken.

Del av helhetlig landskap:

Området ligger ikke innenfor et spesielt verdifull kulturlandskap men det er en del aktive bruk langs veien. Per dags dato vil slåttemarkslokalitetene på Forsheim være de eneste verdifulle slåttemarksarealene i Vefsn kommune som faller under tilskuddsordningen for trua naturtyper.

Verdibegrunnelse:

Arealet har blitt slått kontinuerlig på tradisjonell måte og er i god hevd. Riktignok omfatter lokaliteten bare restarealer av det opprinnelige store slåttemarksarealet, men den oppfyller viktige økologiske funksjoner med tanke på artsmangfold og insekter. Det finnes mange arter tilknyttet semi-naturlig bruksregime, hvorav noen rødlistede beitemarkssopp ble registrert i 2004. Lokaliteten gis verdi B, regional viktig.

Merknad:

4 Kilder

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. – *NINA temahefte* 12: 279.

Frilund, G. 2004. Kartlegging av Biologisk mangfold i Vefsn kommune. Natur2000-database

Svalheim, E. 2014. Faktaark for slåttemark. Revidert 29.11.2014.

<http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00039198> (Faktaark i naturbasen for Forsheim 22.09.2017)

5 Ortofoto/kart

Kart 1. Oversikt over slåttemarkslokalteter på Forsheim med verdisetting og arealstørrelse.

Kart 2. Skjøtsel- og restaureringstiltak på Davemobakken.

Kart 3. Skjøtselstiltak på Forsheim: Litjbakken og Skøtbakken.

6 Bilder

Bilde 1. I lokalitet på Davemobakken er artsmangfoldet høyt og det finnes fremdeles mange arter tilknyttet semi-naturlig eng.

Foto: A. Bär

Bilde 2. Arealet i sørenden av lokaliteten på Davemobakken. Det meste av arealet som vises er en del av det tilgrensende arealet som sørover som kan utgjør en mulig utvidelse av slåttemarka.

Foto: A. Bär

Bilde 3. På arealet vest for lokaliteten Davemobakken og mot skoggrensen bør krattet ryddes for å holde landskapet åpent og å fungere som en buffer mot spredning av gjengroingsarteri det verdifulle området.

Foto: A. Bär

Bilde 4. Den nord-østlige delen av området på Davemobakken er fremdeles artsrik. Slåtten er ikke prioritert her i første omgang men arealet kan inngå i utvidelsen av slåttemarka som skal tas i bruk igjen.

Foto: A. Bär

Bilde 5. Skjøtbakken omfatter terrengkanten som er skrint og samtidig artsrik. Arealet kan ikk slås med plenklipper og blir derfor stående til sent på sommeren når den slås med ljå og/eller trimmer.

Foto: A. Bär

Bilde 6. Lijbakken har blitt slått sent i vekstsesongen med tohjulstraktor i alle år.

Foto: A. Bär

NOTATER

NOTATER

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.